

Dužnosti ovoga trenutka

Errico Malatesta

1894.

Reakcija se sa svih strana svalila na nas. Buržoazija, pobješnjela zbog straha od gubljenja svojih povlastica, posegnut će za svim dostupnim sredstvima ne bi li ugušila ne samo anarhistički i socijalistički, nego svaki progresivni pokret.¹

Sasvim je sigurno da neće uspjeti ugušiti pobune koje su poslužile kao izgovor za njihovu sadašnju reakciju. Dapače, mjere koje začepuju druga potencijalna mjesta oduška kao da su izričito sračunate na to da ih izazovu i umnože.

No, nažalost, mogli bi uspjeti u sputavanju naše propagande otežavajući nam znatno distribuciju tiskovina, hapšenjem mnogih drugova i ne ostavljajući nam na raspolaganju nikakva druga sredstva revolucionarnoga djelovanja osim tajnih sastanaka, koji mogu biti vrlo korisni za provedbu određenih akcija, ali koji ne mogu ideje proširiti masama proletarijata.

Kad bismo se tješili iluzijom da su progoni uvijek korisni za razvoj progonjenih ideja, imali bismo krivo. To je zabluda kao gotovo svaka generalizacija. Progoni mogu potpomoći ili omesti dostizanje nekoga cilja, ovisno o odnosu moći sila progona i sila otpora, a povijest nam nudi primjere progona koji su zaustavili i uništili pokrete, kao i onih koji su doveli do revolucije.

Stoga se bez slabosti i iluzija moramo suočiti sa situacijom u koju nas je danas dovela buržoazija, proučiti sredstva pružanja otpora tom udarcu te izvući iz njega najveće moguće dobiti za našu stvar.

Ima drugova koji očekuju da će pobjeda naših ideja proizići iz množenja pojedinačnih činova nasilja. Možemo se ne slagati što se tiče moralne vrijednosti i praktične koristi individualnih poteza općenito, kao i svakoga djela pojedinačno, pa tako o ovoj temi postoje među anarhistima razne divergentne i čak oprečne struje mišljenja. Ali jedna je stvar sigurna: nekoliko bombi i nekoliko uboda nožem ne može svrgnuti društvo poput onoga buržujskog, jer se ono osniva na enormnoj masi privatnih interesa i predrasuda, te ga podržava, mnogo više nego sila oružja, inercija masa i njihova sklonost podčinjavanju.

Druge su stvari potrebne u otvaranju puta prema revoluciji, napose anarhističkoj revoluciji. Nužno je da ljudi budu svjesni svojih prava i svoje snage, nužno je da budu spremni na borbu i uzeti stvari u svoje ruke. Dovedi do takvog stanja svijesti među masama mora biti stalna preokupacija revolucionara, točka prema kojoj sve njihove aktivnosti moraju biti usmjerene. Sjajna djela nekolicine individua mogu potpomoći, ali ne mogu zamijeniti djelovanje masa. U realnosti, ona su korisna samo ako su rezultat kolektivnoga kretanja duha masa i ako su izvedena u okolnostima u kojima ih mase mogu razumjeti, s njima simpatizirati i od njih profitirati.

Jao nama, jao našem cilju, ako pasivno čekamo da s vremena na vrijeme ljudi poput Caseria i Vaillanta, Pallasa i Berkmana² žrtvuju svoj život za naš cilj, pa da se divimo njihovoj hrabrosti!

---

¹ Objavljeno u časopisu punoga naziva *Liberty: A Journal of anarchist communism*, osnovali su 1894. u Londonu James Tochatti i Louisa Sarah Bevington. Osim Malateste, u njemu su objavljivali anarhisti i socijalisti poput Louise Michel, Pjotra Kropotkina, Sama Mainwaringa, Williama Morrisa i drugih. *Liberty* je izlazio samo do 1896., ali je bio izrazito utjecajan. U siječnju 1894., Malatesta se vraća u London. Ovaj članak, originalno napisan na engleskome jeziku i objavljen samo šest mjeseci nakon prethodnoga članka, *Hajdemo među narod*, predstavlja prekretnicu u Malatestinoj misli. Premda i ovaj članak izražava sličnu želju da se učini korak prema narodu, ovaj se puta konkretnije poziva na otpor u sferi proizvodnje radničkim udruženjima.

² Sante Geronimo Caserio (1873. – 1894.), anarhist iz Italije, poznat po ubojstvu Marie Françoisa Sadija Carnota, predsjednika francuske treće republike. S Émilom Henryjem, 24. lipnja 1894., na smrt je izbo Carnota kao osvetu za egzekuciju Augusta Vaillanta. Auguste Vaillant (1861. – 1894.), anarhist iz Francuske koji je 9. prosinca 1893. bacio bombu u francuskom zastupničkom domu. Osim što je Vaillant osuđen na smrt, reakcija francuske vlade na taj napad sastojala se i od donošenja zloglasnih *lois scélérates* – tri zakona proglašanih tijekom 1893. i 1894. godine kojima se ograničavaju zakonske odredbe o slobodi tiska donesene 1881. godine. Pauli Pallàs (1862. – 1893.) bio je španjolski anarhist poznat po neuspješnom atentatu na katalonskoga kapetana generala Arsenia Martíneza Camposa. Alexander Berkman (1870. – 1936.), anarhist porijeklom iz Rusije, poznat po brojnim pisanim djelima i dugogodišnjem djelovanju uz bok Emme Goldman. Nakon neuspjelog atentata na poduzetnika Henryja Claya Fricka tijekom štrajka u Homeste-

Onaj tko očekuje da će emancipacija ljudskoga roda neće doći iz ustrajne i harmonične suradnje svih naprednih ljudi, nego kao slučajan i providnički rezultat nekoga herojskog djela, nije bolje upućen od onoga koji misli da će do toga dovesti intervencija nekoga genijalnoga zakonodavca ili pobjedničkog generala.

U konačnici, ipak samo mali broj individua zaista počini takva djela. A što je s ostalima? Što činimo mi, velika većina anarhista, koji niti bacamo bombe niti ubijamo tirane? Možemo li se zadovoljiti slavljenjem mrtvih i mirne duše čekati da netko drugi istupi i bude ubijen? Važno je da se razumijemo što se tiče ponašanja primjerenoga većini anarhista, a koje ne bi spriječilo individue izuzetne energije i predanosti da borbi pridonesu svojom odvažnošću i požrtvovnošću.

Što nam je činiti u ovom trenutku?

Mislim da se, prije svega, moramo opirati zakonima. Usudio bih se reći da ih moramo ignorirati.

Stupanj slobode, odnosno stupanj eksploatacije pod kojim živimo, uopće, ili samo u maloj mjeri, ovisi o slovu zakona: ovisi prije svega o otporu koji je pružen zakonima. Jedan čovjek može biti relativno slobodan unatoč postojanju drakonskih zakona, pod uvjetom da običaj diktira da ih država ne primjenjuje. Drugi pak čovjek, usprkos svim pravima koja jamče zakoni, može biti ostavljen na milost i nemilost policijskoga nasilja, ako oni procjene da bez kazne mogu nekome uskratiti građanska prava.

U Italiji je vlast znala povremeno raspuštati udruženja koja je smatrala opasnim za institucije monarhije. Podignuti su prosvjedi i vapaji indignacije pa su, što je najvažnije, raspuštena udruženja odmah obnovljena. Pokušaji vlasti da zabrani udruženja svojih neprijatelja neprestano su sputavani, pa ona nije mogla nego ih na kraju prihvatiti. Nakon što je nekoliko puta neuspješno pokušala zabraniti Međunarodni savez radnika³ (koji je u Italiji od početka bio anarhistički), država je udarila po njegovim članovima koje je progonila kao pojedince povezane s kriminalnim udruženjem. Međutim, bilo je nemoguće progoniti sve. S vremena na vrijeme događala su se hapšenja, izricane su kazne, a optuženi bi otvoreno branili svoje ideje kao i pravo udruživanja radi njihova propagiranja. Iako je nekolicina pojedinaca propatila, a oni koji se bore protiv postojećega reda stvari moraju očekivati patnju, sekcije Internacionale nastavile su sa svojim radom, te su najzad nastojanja vlasti zaustavljena, a propaganda nije nikad toliko profitirala. Međutim, onda su anarhisti počeli govoriti kako formiranje udruženja daje priliku državi da ih progoni kao kriminalna, što je dovelo do raspada postojećih udruženja i spriječilo sve napore da ih se ponovo organizira. Tako su se anarhisti svojevrijedno odrekli prava na udruživanje. To, naravno, nije spriječilo ni jedan jedini progon, dapače, trenutačno su anarhisti optuženi da formiraju kriminalna udruženja već kad se slučajno sretnu u kavani, čak i ako se međusobno ne poznaju, samo zato što su anarhisti.

Posljedice novih zakona koji se kuju protiv nas ovisit će u velikoj mjeri o našem vlastitom držanju. Ako pružimo snažan otpor, javno mnijenje će ih odmah primiti kao besramna kršenja ljudskih prava, te će tako ostati tek mrtvo slovo na papiru ili biti ubrzo ukinuti. Ako im se, naprotiv, prilagodimo, oni će se svrstati među suvremene političke običaje što će poslije imati pogubne

---

adu (SAD) 1892., Berkman je osuđen na četrnaest godina zatvora. Na temelju iskustva zatvora napisao je svoju prvu knjigu, *Zatvorski memoari anarhista*. Od 1907. do 1915. bio je urednik časopisa *Mother Earth* Emme Goldman, da bi 1916. osnovao vlastiti časopis *The Blast*. Zbog propagande protiv služenja vojske, Berkman i Goldmanova osuđeni su na dvije godine zatvora da bi zatim bili deportirani u Rusiju. Iako su oboje prvotno podržavali boljševički režim, ubrzo su postali kritični te su 1921. napustili Sovjetski savez. Na osnovi toga iskustva, Berkman je 1925. objavio knjigu *Boljševički mit*. Godine 1929. objavio je knjigu *Sada i poslije: ABC komunističkog anarhizma*, koja se smatra jednom od najboljih uvoda u anarhističke ideje.

³ Prva internacionala, osnovana 1864. godine.

posljedice: borbe za političke slobode (govora, tiska, okupljanja, udruživanja) ponovo će biti na dnevnome redu, a socijalno pitanje nestat će s horizonta.

Pokušavaju nas spriječiti da širimo svoje ideje? Širimo ih više nego ikad! Žele zabraniti samo ime anarhista? Izvikujemo još glasnije da smo anarhisti. Oduzet će nam pravo udruživanja? Udružujemo se koliko god možemo, proklamirajmo da smo udruženi i da udruženi namjeravamo ostati. Sasvim sam svjestan da ta vrsta djelovanja nije u trenutačnom stanju stvari lišena teškoća te da će biti izvediva u granicama i na način koji će zdrav razum svakome od nas diktirati s obzirom na različite okolnosti pod kojima ćemo živjeti. Ali zapamtimo zauvijek da ugnjetavanje koje provode vlasti nema drugih granica osim otpora koji mu pružamo.

Oni socijalisti koji misle da će izbjeći reakciji time što će svoj cilj distingvirati od onoga anarhističkog, ne samo da pokazuju uskogrudnost nespojivu s ciljem radikalnoga preobražaja društvenoga sustava, nego i nepromišljeno izdaju vlastiti interes. Ako bismo bili slomljeni, vrlo brzo bi došao njihov red.

Ali prije svega moramo ići među narod: za naš je cilj to put spasenja.

Iako nas naše ideje obvezuju da sve svoje nade polažemo u mase, jer ne vjerujemo u nametanje dobra silom i ne želimo da nam se zapovijeda, prezreli smo i zanemarili sva očitovanja narodnoga života, zadovoljili smo se jednostavnim propovijedanjem apstraktnih teorija ili pojedinačnim djelima pobune, i ostali izolirani. Otud nedostatak uspjeha onoga što ću nazvati prvim razdobljem anarhističkog pokreta. Nakon više od dvadeset godina propagande i borbe, nakon tolike predanosti i tolikih mučenika, danas smo gotovo potpuni stranci velikim narodnim komešanjima koja potresaju Europu i Ameriku, te smo u situaciji koja dopušta vlastima da gaje nade kako će nas ugušiti s nekoliko policijskih mjera a da na očigled svih ne ispadnu apsurdni.

Razmotrimo ponovo našu situaciju.

Ono što je oduvijek trebala biti naša dužnost, koja je logična posljedica naših ideja, preduvjet koji nam nameće naše poimanje revolucije i preustroja društva, naime, da živimo među ljudima te da ih privučemo svojim idejama time što ćemo aktivno sudjelovati u njihovim borbama i patnjama, danas je postala apsolutna nužnost koju nam nameću okolnosti pod kojima moramo živjeti. Na naša ćemo se uobičajena sredstva propagande – tisak, sastanci, grupe manje više uvjerenih pristaša naših ideja – barem za neko vrijeme sve teže moći osloniti. Samo ćemo u udruženjima radnih ljudi, štrajkovima i kolektivnim pobunama pronaći polje za širenje svojega utjecaja i propagiranje svojih ideja. Ako želimo uspjeti, sjetimo se da ljudi ne postaju anarhisti u jedan dan tako što čuju nekoliko vatrenih govora. Ponajviše, čuvajmo se da ne upadnemo u zamku u koju upadaju mnogi drugovi koji se odbijaju udruživati s radnicima koji već nisu savršeni anarhisti, dok je ipak sasvim nužno da se s njima udružujemo kako bi oni postali anarhisti.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Dužnosti ovoga trenutka
1894.

Liberty (London) 1, br. 8 (Kolovoz 1894.)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net